

Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό
τόμος 8 (1), 80 - 90
Δημοσιεύτηκε: 30 Απριλίου 2010

Inquiries in Sport & Physical Education
Volume 8 (1), 80 - 90
Released: April 30, 2010

www.hape.gr/emag.asp

ISSN 1790-3041

Η Σχέση Τουρισμού Αναψυχής και Σπορ. Μορφή και Δυνατότητες στην Ελληνική Πραγματικότητα

Δημήτρης Χατζημανουήλ, Ελένη Γλυνιά, & Κατερίνα Σμέρνου
ΤΕΦΑΑ, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Περίληψη

Στο άρθρο παρατίθεται μια σύγκριση μεταξύ των εννοιών του τουρισμού και του αθλητικού τουρισμού, της αναψυχής και της τουριστικής ανιμασιόν, έτσι όπως παρουσιάζονται στην Ελλάδα. Η συσχέτισή τους δείχνει ότι το κοινό στοιχείο στα φαινόμενα αυτά είναι η ύπαρξη ελεύθερου χρόνου και η αναζήτηση της ξεχωριστής εμπειρίας. Υπάρχουν και θα εξακολουθήσουν να αναπτύσσονται πολλά είδη δραστηριοτήτων αναψυχής στην Ελλάδα, γιατί όλο και μεγαλύτερο κοινό προσελκύεται σε έναν πιο ενδιαφέροντα τρόπο ζωής και αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου. Η ανιμασιόν είναι μια μορφή αναψυχής στα ελληνικά ξενοδοχεία που κάνει την εμπειρία του τουρισμού πιο δυνατή, όμως είναι ένα προϊόν που ολοκληρώνει τον κύκλο ζωής του. Ταυτόχρονα, το όλο προϊόν της αθλητικής αναψυχής και του τουρισμού στην Ελλάδα έχει αρχίσει να απαξιώνεται λόγω της καταστροφής του περιβάλλοντος και των αρνητικών επιδράσεων των υπαιθρίων δραστηριοτήτων και της τουριστικής δόμησης στις τοπικές κοινωνίες. Υπάρχουν ευκαιρίες και δυνατότητες για αντιστροφή των επιπτώσεων και βελτίωση του προϊόντος, εφόσον οι ενεργητικές διακοπές είναι πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής. Προτείνεται έρευνα και μελέτη στο χώρο με στόχο το σχεδιασμό των αθλητικών τουριστικών υπηρεσιών της χώρας.

Λέξεις κλειδιά: *αθλητικός τουρισμός, αναψυχή, σπορ, ανιμασιόν*

Relation between Tourism Recreation and Sport. Structure and Abilities in Greek Reality.

Dimitrios Hatzimanouil, Eleni Glinia, & Katerina Smernou

Department of Physical Education and Sports Sciences, Aristotle University of Thessaloniki, Hellas

Abstract

In the following article a comparison is set out, between the concept of tourism and sport tourism, recreation and sport animation, as they appear in Greece. Their correlation indicates that the common element in these phenomena is the presence of spare time and the quest for remarkable experience. There are many types of recreation in Greece, and many more will emerge, because the vast majority of the public wants to invest on an interesting and high quality free time. Animation in Greek hotels is one option of recreation, that strengthens the experience of tourism however it completes its circle of life. At the same time, the whole product of athletic recreation and tourism in Greece is beginning to get depreciated due to the environmental disaster, and the negative influence of outdoor activities and tourism infrastructure. There are many chances of reversing the impact of product improvement, since active vacations are an integral part of life. Research and consideration of athletic and tourism services in the country is suggested in the article, as well as strategic planning on the field.

Key words: *Sport tourism, recreation, animation*

Γενική Εισαγωγή

Από την εποχή του Αριστοτέλη το ζήτημα του ελεύθερου χρόνου και της χρησιμοποίησής του παρουσιάζεται ιδιαίτερα πολύπλοκο. Ήδη στα 350 π.χ. ο συγκεκριμένος φιλόσοφος διακήρυττε ότι ο ελεύθερος χρόνος, δηλαδή η σχολή, δεν είναι η ανάπαυση ούτε το τέλος της δουλειάς, αντίθετα η δουλειά αποτελεί το τέλος του ελεύθερου χρόνου. *Η δουλειά είναι το - μη έχειν - το να μην έχεις χρόνο για τον εαυτό σου, δηλαδή να μην έχεις την ελευθερία σου.* Η ελληνική φιλοσοφία κατά βάθος εξέταζε τον άνθρωπο κυρίως στις ελεύθερες ώρες, ενώ η πολιτική οικονομία, όπως τόνισε ο Μάρξ μετά από δύο χιλιάδες χρόνια, «δεν ασχολείται με τον εργαζόμενο ως άνθρωπο τις ώρες που δεν εργάζεται, αφήνει αυτή την ασχολία στην ποινική δικαιοσύνη, στους γιατρούς, στη θρησκεία, στους πίνακες στατιστικής και στους χαφιέδες». Ενώ στην εποχή του Αριστοτέλη η αντίθεση δουλειάς και ελεύθερου χρόνου ήταν ουσιαστικά ταυτόσημη με τη διαίρεση της κοινωνίας σε ελεύθερους και σκλάβους, σήμερα αυτή η αντίθεση αφορά σε όλα τα άτομα (Totti, 1985, σελ. 11).

Έτσι η Αριστοτελική αντίληψη, δηλαδή ότι η ουσιαστική ποιότητα του ανθρώπου βρίσκεται στην ιδιοποίηση του χρόνου του, είναι μια βαθιά αντίληψη που στηρίζει ακόμη και τις πιο εξελιγμένες επιστήμες του ανθρώπου. «Σήμερα» έλεγε ο Αριστοτέλης, και εκείνο το δικό του σήμερα μοιάζει τόσο πολύ με το δικό μας, «οι περισσότεροι ασχολούνται για παράδειγμα με τη μουσική μόνο για τη ευχαρίστηση που μας δίνει, οι αρχαίοι όμως την είχαν κάνει συστατικό στοιχείο της εκπαίδευσης γιατί η φύση απαιτεί όχι μόνο να ενεργούμε σωστά αλλά να τεμπελιάζουμε σωστά...». Η ισορροπία λοιπόν βρίσκεται στη χρησιμοποίηση του ελεύθερου χρόνου (Totti, 1985, σελ. 12).

Αυτό σημαίνει ότι για να *τεμπελιάσουμε* σωστά στις διακοπές μας ή στην άδειά μας, θα πρέπει να υπάρχει περιεχόμενο και στόχος για το σώμα και το πνεύμα μας. Σήμερα οι ρυθμοί της ζωής είναι πολύ πιο γρήγοροι, ενώ ο ελεύθερος χρόνος περιορίζεται σε λίγα λεπτά της ημέρας και συμπυκνώνεται σε κάποια Σαββατοκύριακα και διακοπές. Αν οι εργαζόμενοι πολίτες ήθελαν να αξιοποιήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους πιο σωστά, τότε θα έπρεπε να επέλεγαν πνευματικές και σωματικές δραστηριότητες που αναζωογονούν και προσφέρουν ευτυχία για ακόμη περισσότερο χρόνο από όσο αυτές διαρκούν. Τέτοιες δραστηριότητες είναι όσες βελτιώνουν την προσωπικότητα και λειτουργούν ως εποικοδομητικές εμπειρίες. Με την έννοια αυτή σήμερα, όλο και περισσότερα άτομα συνδυάζουν τον τουρισμό με τα σπορ, έτσι ώστε το αποτέλεσμα να είναι η αναψυχή. Επειδή όμως στις μέρες μας «οι περισσότεροι άνθρωποι δεν δραστηριοποιούνται αυθόρμητα» (Αυθίνος, 1998, σελ. 197), σε ορισμένες οργανωμένες μορφές διακοπών υπάρχει η ανάγκη παρακίνησης σε δράση. Σε παγκόσμια κλίμακα και μάλιστα στις δυτικές κοινωνίες, η σχέση τουρισμού, αναψυχής και σπορ είναι πολύ στενή και στην βόρεια Ευρώπη είναι σχεδόν ολοφάνερη. Για να γίνει κατανοητή η σχέση που έχει ο τουρισμός με την αναψυχή και τα σπορ, καθώς επίσης η μορφή τους και οι δυνατότητές τους στη σημερινή ελληνική πραγματικότητα, θα πρέπει να δοθούν οι ορισμοί γι' αυτές τις τρεις θεμελιώδεις έννοιες.

Σχετικές θεωρίες

Τουρισμός

Ο όρος τουρισμός έχει ως ρίζα την Αγγλική λέξη «tour» και σημαίνει περιήγηση, με αφετηρία και επιστροφή στην ίδια τοποθεσία, για αναψυχή (Αυθίνος, 1998). Είναι μια πολυδιάστατη έννοια, που ερμηνεύεται με τέσσερις διαφορετικούς τρόπους (Standeven & De Knop, 1999, p. 12). Η πρώτη ερμηνεία αναφέρει τη μετακίνηση ατόμων ή ομάδων από τον τόπο διαμονής τους σε άλλες περιοχές (εσωτερικό - εξωτερικό), με στόχο την επίσκεψη των αξιοθέατων και γενικότερα την αναψυχή ή ειδικό σκοπό. Έτσι υπάρχουν διάφορες μορφές τουρισμού όπως (εσωτερικός, εξωτερικός, ορεινός, χειμερινός, ιαματικός, εκπαιδευτικός, παραθαλάσσιος, αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, αθλητικός κ.λπ.). Η δεύτερη ερμηνεία αναφέρει ότι Τουρισμός είναι η οργανωμένη προσπάθεια που διεξάγεται από κρατικούς - ιδιωτικούς φορείς για την προσέλκυση τουριστών σε χώρα ή περιοχή, ή τη ρύθμιση των λεπτομερειών για τη μετακίνηση τουριστών (μαζικός - κοινωνικός). Η τρίτη ερμηνεία είναι η προσωρινή μετακίνηση ανθρώπων μακριά από το σπίτι ή την εργασία, που σχετίζεται με εμπειρίες ανάμοιες από την καθημερινότητα. Αυτές οι εμπειρίες λαμβάνουν χώρα είτε στις διακοπές, είτε ως μέρος σε επαγγελματικό ταξίδι (Standeven & De Knop, 1999, p. 12). Τέλος ως τέταρτη ερμηνεία ο τουρισμός μπορεί να αποδοθεί και η παρουσία κάποιου σ' ένα χώρο χωρίς να αισθάνεται ότι ανήκει σ' αυτόν ή συμμετέχει σοβαρά (π.χ. σε επαγγελματικούς, σχολικούς, υπηρεσιακούς χώρους) (Μπαμπινιώτης, 1998).

Σε μια διαφορετική θεώρηση τουρισμός είναι η εργασία της παροχής στέγασης και υπηρεσιών για

ανθρώπους που επισκέπτονται ένα μέρος. (Oxford, 1995). Μια άλλη προσέγγιση του τουρισμού με τις διάφορες μορφές και κατηγορίες του είναι όπως όρισε ο Κώστα (1999), ο πλήρως οργανωμένος τουρισμός, ο τουρισμός με γκρουπ με ταξιδιωτικό γραφείο, ο τουρισμός με πληροφορίες, ο μοναχικός τουρισμός, χωρίς προγραμματισμό και ο ελεύθερος τουρισμός περιπέτειας. Μια άλλη ταξινόμηση που απασχολεί και την Ελληνική τουριστική πολιτική είναι όπως όρισε η Δροσοπούλου, (1989, σελ. 48-49) «ο συνεδριακός τουρισμός, ο τουρισμός κρουαζιερόπλοιων, ο ιαματικός - θερμαλιστικός τουρισμός, ο κοινωνικός τουρισμός, ο τουρισμός αναπήρων, ο αθλητικός τουρισμός και ο θρησκευτικός τουρισμός». Φαίνεται λοιπόν από όλες τις ερμηνείες ότι ο τουρισμός είναι ένα φαινόμενο με πολιτικές, οικονομικές, θρησκευτικές, κοινωνιολογικές και ψυχολογικές διαστάσεις. Το κοινό στοιχείο στις ερμηνείες είναι: α) η διαθεσιμότητα χρόνου, έστω κι αν αυτός περιλαμβάνει και κάποιες επαγγελματικές δραστηριότητες, β) το ταξίδι, και γ) η οικονομική δραστηριότητα που θα εξυπηρετήσει τους σκοπούς του ταξιδιού, την εμπειρία.

Αναψυχή.

Όσον αφορά την αναψυχή, «είναι μια παγκόσμια βιομηχανία που αντιπροσωπεύει περί τα τριακόσια πενήντα δισεκατομμύρια δολάρια σε επενδύσεις κάθε χρόνο» (McIntosh & Goeldner, 1990, σελ. 118). Ο όρος ερμηνεύεται ως το ευχάριστο συναίσθημα ψυχοσωματικής ανακούφισης που προσφέρει η ανάπαυση, η χαλάρωση και η ψυχαγωγία (Μπαμπινιώτης, 1998). Ακόμα μπορούμε να πούμε ότι είναι μια δραστηριότητα που γίνεται για διασκέδαση - ψυχαγωγία όταν κάποιος δεν εργάζεται (Oxford, 1995). Σύμφωνα με τον Clawson αναψυχή είναι η δραστηριότητα ή η σχεδιασμένη αδράνεια που γίνεται επειδή κάποιος το θέλει. Εκείνο που διαφοροποιεί την αναψυχή από τις άλλες δραστηριότητες, είναι η εθελοντική συμμετοχή των ανθρώπων. Η ίδια μάλιστα δραστηριότητα μπορεί για κάποιον να είναι αναψυχή και για κάποιον άλλο εργασία. Η πεζοπορία π.χ. στο δάσος είναι εργασία για το δασοφύλακα και αναψυχή για έναν εκδρομέα (Clawson, 1975). Όπως βλέπουμε από τα παραπάνω είναι φανερό ότι η αναψυχή με την παραπάνω έννοια καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και συνδέεται κυρίως με τον ελεύθερο χρόνο των ανθρώπων.

Εκτός από τον ελεύθερο χρόνο, η αναψυχή επηρεάζεται από τους εξής παράγοντες: α) τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, β) την αύξηση του αριθμού Ι.Χ. αυτοκινήτων, γ) τη βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου και δ) την αστικοποίηση του πληθυσμού. Ακόμα ερμηνευτικά, αναψυχή σημαίνει δρόσισμα, ξεκούρασμα, ανακούφιση. Είναι ενεργητική, πραγματοποιείται κατά τον ελεύθερο χρόνο, είναι εθελοντική, τα αποτελέσματά της είναι θετικά, σ' αυτήν δεν υπάρχει οικονομική ή επαγγελματική επιδίωξη, προσφέρει χαρά - ψυχαγωγία, είναι εποικοδομητική και τέλος μέσω αυτής το άτομο μπορεί να μάθει να ζει μια ζωή δημιουργική, ευτυχισμένη και με περιεχόμενο - νόημα (Αυθίνος, 1998). Ακόμα η αναψυχή που συνδυάζεται με την κίνηση και ευρωστία του σώματος ονομάζεται κινητική αναψυχή. «Η υπαίθρια αναψυχή αποτελεί εμπειρία, η οποία διαμορφώνεται από το ανάλογο πρόγραμμα, το τοπίο και τις εγκαταστάσεις. Ανάλογα με τη μορφή τους, οι δραστηριότητες της υπαίθριας κινητικής αναψυχής πραγματοποιούνται με οργανωμένο ή ελεύθερο τρόπο, σε αγωνιστική ή μη αγωνιστική μορφή. Διακρίνονται σε άτυπες (περίπατος, ελεύθερο παιχνίδι, κ.λ.π.) ή εξειδικευμένες (σκι, αλεξίπτωτο πλαγιάς, κ.ά.). Μπορούμε επίσης, να τις κατατάξουμε σύμφωνα με τον τρόπο που πραγματοποιούνται, δηλαδή στο βουνό, στη δασική γη, στον αέρα και στο υγρό στοιχείο (λίμνες, ποτάμια, θάλασσα)» (Αυθίνος, 1998, σελ. 187).

Σπορ.

Ο Μπαμπινιώτης (1998), αναφέρει ότι ο όρος σπορ ερμηνεύεται ως το άθλημα, την άθληση, τον αθλητισμό, καθένα από τα αθλήματα. Ο ίδιος διακρίνει τα σπορ σε χειμερινά, υπαίθρια, δύσκολα, θάλασσα κ.λ.π. Επίσης ερμηνεύεται γενικά ως αθλητισμός ή σωματική άσκηση. Τέλος μια άλλη ερμηνεία είναι η γι' αυτόν που έχει αθλητικό, αγωνιστικό χαρακτήρα (Μπαμπινιώτης, 1998). Άλλος ορισμός είναι η φυσική δραστηριότητα για άσκηση και ευχαρίστηση (Oxford, 1995). Ακόμα «το σύνολο από ανταγωνιστικές και μη ανταγωνιστικές ενεργητικές επιδιώξεις που περικλείουν ικανότητα, στρατηγική ή ευκαιρία στην οποία οι άνθρωποι εμπλέκονται στο δικό τους επίπεδο, απλά για διασκέδαση και προπόνηση ή να αυξήσουν και να ξεπεράσουν τα επίπεδα της εκτελεστικότητάς τους» (Standeven & De Knop, 1999, p. 12).

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι και οι τρεις όροι έχουν άμεση σχέση μεταξύ τους και επιδρούν ο ένας πάνω στον άλλο. Επομένως, τα σπορ είναι μια πολιτιστική εμπειρία από τη συμμετοχή σε φυσική δραστηριότητα και ο τουρισμός μια πολιτιστική εμπειρία από ένα μέρος-τόπο. Η φύση του αθλητικού τουρισμού είναι η εμπειρία της φυσικής δραστηριότητας η οποία δεσμεύεται από

μια εμπειρία ενός τόπου (Standeven & De Knop, 1999). Οι συμμετέχοντες εμπλέκονται με τέτοιου είδους εμπειρίες με διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικές στιγμές. Για άλλους οι αθλητικές εμπειρίες είναι πιο κυρίαρχες από τις τουριστικές και για άλλους οι τουριστικές πιο κυρίαρχες από τις αθλητικές. Πιο ειδικά ο αθλητικός τουρισμός είναι ένα τμήμα του τουρισμού γενικά και ορίζεται σαν «όλες εκείνες τις μορφές που περιλαμβάνουν ενεργητικές και παθητικές αθλητικές δραστηριότητες που διεξάγονται τυχαία ή με οργανωμένο τρόπο για μη εμπορικούς και εργασιακούς λόγους ή για εμπορικούς λόγους που απαιτούν ταξίδι μακριά από το σπίτι και τον τόπο εργασίας» (Standeven & De Knop, 1999, p. 12). Φαίνεται λοιπόν και πάλι ότι ο τουρισμός, η αναψυχή και ο αθλητικός τουρισμός είναι φαινόμενα με πολιτικές, οικονομικές, θρησκευτικές, κοινωνιολογικές και ψυχολογικές διαστάσεις. Το κοινό στοιχείο στα φαινόμενα αυτά είναι η ύπαρξη ελεύθερου χρόνου και η αναζήτηση της ξεχωριστής εμπειρίας.

Ανασκόπηση σχετικών ερευνών

Μορφές και δυνατότητες ανάπτυξης της αθλητικής αναψυχής στην ελληνική πραγματικότητα

«Ο τουρισμός που έχει σχέση με τα σπορ χωρίζεται σε: α) όταν κάποιος δεν είναι σε διακοπές ή εργασία αθλητικός τουρισμός ο οποίος χωρίζεται σε ενεργητικό - παθητικό, και β) ο αθλητικός τουρισμός διακοπών ο οποίος χωρίζεται στον παθητικό αθλητικό τουρισμό και στον ενεργητικό. Ο παθητικός χωρίζεται στο τυχαίο θέαμα και στο γνωστό, όπως είναι τα αθλητικά μουσεία, τα διάφορα αθλητικά γεγονότα κ.λπ. Ο ενεργητικός αθλητικός τουρισμός με τη σειρά του χωρίζεται στις διακοπών αθλητικές δραστηριότητες, που χωρίζονται σε οργανωμένες και σε ανεξάρτητες, και στην αθλητική δραστηριότητα διακοπών, που χωρίζεται στις πολλαπλές αθλητικές δραστηριότητες διακοπών (π.χ. κατασκηνώσεις, Clubs, θεραπεία, ξενοδοχεία, σπορ περιπέτειας) και την μοναχική αθλητική δραστηριότητα διακοπών (π.χ. αθλητικά φεστιβάλ, σπορ περιπέτειας, αθλήματα, αθλητικές περιοδείες, Standeven & De Knop, 1999, p. 13). «Παρόλο που η Ελλάδα έχει τις γεω-πολιτικές και κλιματολογικές συνθήκες ώστε να γίνει κέντρο διεθνών αθλητικών συναντήσεων, δυστυχώς οι ελλείψεις σε αθλητικούς χώρους ιδιαίτερα εξειδικευμένους, αλλά και σε υλικοτεχνική υποδομή δεν αφήνουν μεγάλα περιθώρια, για την ώρα, σε ότι αφορά την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού» (Λύτρας, 1993, σελ. 359). Αναφορικά οι λόγοι που γίνεται αυτό είναι οι εξής: η υποτυπώδης Ελληνική συμμετοχή στις διεθνείς δημόσιες αθλητικές σχέσεις, οι περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες της χώρας μας, η έλλειψη νοοτροπίας για εθελοντική εργασία και ο συνδυασμός των παραπάνω λόγων.

Οι κυριότερες ομοιότητες μεταξύ αθλητισμού και τουρισμού είναι οι εξής: Ο ελεύθερος χρόνος, η μαζικότητα, το εύθραυστο (επηρεασμός από αστάθμητους παράγοντες), η υποκειμενικότητα των διαθέσεων του ατόμου, η ύφεση και συνεργασία των λαών, το κοινωνικοψυχολογικό περιεχόμενό τους και η ιδιαίτερη υποδομή που απαιτούν σε εγκαταστάσεις (Αυθίνος, 1998). Ακόμα, άλλα τρία στοιχεία που παρουσιάζουν ομοιότητες είναι ο κρατικός παρεμβατισμός, το πολυσύνθετο των δραστηριοτήτων και το ίδιο νομικό πλαίσιο. Όσο για τις διαφορές αυτές εντοπίζονται στο θέμα της συμμετοχής. «Στο μεν τουρισμό, ενασχόληση θεωρείται σε κάθε περίπτωση η ενεργός συμμετοχή, ενώ αντίθετα στον αθλητισμό είναι δυνατόν να υπάρχει και ενεργός συμμετοχή, αλλά και παθητική συμμετοχή» (Λύτρας, 1991, σελ. 36).

Ο συνδυασμός ψυχαγωγίας και άθλησης είναι διεθνώς γνωστός με τον όρο animation (Λαλούμης, 1997). «Αν εξεταστούν προσεκτικά τα χαρακτηριστικά στοιχεία της ανιμασιόν, διαπιστώνεται ότι ταιριάζουν απόλυτα στην αναψυχή, διότι αποτελεί ένα σύνολο δραστηριοτήτων ανοιχτών, μη αναγκαστικών, εκούσιων, αυτοκαθοριζόμενων, ομαδικών, ενεργητικής συμμετοχής. Σε σύγκριση και αντίθεση με την ψυχαγωγία, την ανιμασιόν χαρακτηρίζει το βιωματικό στοιχείο και ορίζεται ως πράξη ενεργητική, η οποία περιλαμβάνει: παιχνίδι, κίνηση, αθλητισμό, δημιουργική δραστηριότητα, περιπέτεια, κοινωνικότητα, εκπαίδευση, ανακάλυψη, αλλά και ηρεμία, αυτογνωσία. Ενδιαφέρεται να ικανοποιήσει τις ανάγκες και τις επιθυμίες των τουριστών, εντεινόντας τα βιώματά τους και εμπλουτίζοντας το χρόνο τους κατά τη διάρκεια των διακοπών. Η αναγκαιότητα της ανιμασιόν, πηγάζει από το γεγονός ότι οι περισσότεροι τουρίστες δεν δραστηριοποιούνται αυθόρμητα. Γι' αυτό απαιτείται παρακίνηση με συγκεκριμένο τρόπο» (Αυθίνος, 1998, σελ. 197). «Ο ανιματέρ είναι εκείνος που θα καθοδηγήσει και θα ακολουθήσει τους ασφαλείς κανόνες για να παρακινήσει τους τουρίστες» (Club Med, 1998, σελ. 55). Μερικές από τις δραστηριότητες της ανιμασιόν είναι αναφορικά οι: δραστηριότητες άσκησης και κινητικής αναψυχής, όπως διατάσεις, μυσική ενδυνάμωση, αεροβική γυμναστική, υδρογυμναστική, χάθα γόγκα, τένις, γκολφ, τοξοβολία, ιππασία, ποδηλασία, θαλάσσιο σκι, ιστιοπλοΐα, ιστιοσανίδα, κανό,

καταδύσεις με μπουκάλες, και φυσικά όλες οι αθλοπαιδιές.

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του ΕΟΤ, το 1992 επισκέφθηκαν την Ελλάδα 9.756.012 άτομα. Το 67% απ' αυτά προέρχονταν από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα τη Γερμανία και τη Μ. Βρετανία. Οι Γερμανοί προτιμούσαν εκείνες τις κινητικές δραστηριότητες που είχαν σχέση με κολύμβηση, τρέξιμο, βάδισμα, παιχνίδια κίνησης με μπάλες, ποδηλασία, γυμναστική, πινγκ-πονγκ, κωπηλασία με κανό και βάρκες, jet-ski, τένις, μπόουλινγκ, καταδύσεις, ορειβασία, ιστιοσανίδα, ιστιοπλοΐα, ψάρεμα, ιππασία και σκι χιονιού. Οι τουρίστες από τη Μ. Βρετανία προτιμούσαν το βάδισμα, το θαλάσσιο κολύμπι, το γκολφ, το ψάρεμα, το ποδόσφαιρο, το τένις, το τρέξιμο, το νταρτ, το μπάτμιντον, το πινγκ-πονγκ, τη γύμναση και τη γιόγκα. Οι δραστηριότητες της ανιμασιών πραγματοποιούνται μέσα σε ξενοδοχεία ή έξω απ' αυτά.

Όσον αφορά στις δυνατότητες που υπάρχουν στην Ελλάδα φαίνεται πως αυτές είναι αρκετές. Αν και η χώρα μας κατέχει μια από τις υψηλότερες θέσεις στις προτιμήσεις τουριστών ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το στοιχείο με το μικρότερο ποσοστό που έλκει τους τουρίστες, είναι οι δυνατότητες για σπορ, ενώ τα αξιοπερίεργα της φύσης μαζί με το κόστος ζωής και τα μνημεία είναι τα στοιχεία που έχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά και κάνουν την Ελλάδα πόλο έλξης για τους τουρίστες που την επισκέπτονται κάθε χρόνο (Λύτρας, 1991, σελ. 74, πίνακας 7). Συνεπώς οι δυνατότητες υπάρχουν και εκείνο που υπολείπεται είναι η αξιοποίηση αυτών των δυνατοτήτων, αφού η Ελλάδα παρέχει τη δυνατότητα αξιοποίησης πολλών ειδών δραστηριοτήτων τόσο σε ορεινό όσο και σε θαλάσσιο ή παραθαλάσσιο τουρισμό.

Μορφές της ανιμασιών στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει να δημιουργούνται όλο και περισσότερες εγκαταστάσεις άθλησης και αναψυχής και να παρέχονται υπηρεσίες εναλλακτικών μορφών τουρισμού από: ξενοδοχεία-Clubs, κρουαζιερόπλοια, οργανωμένες παραλίες, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, εταιρείες εναλλακτικών μορφών τουρισμού, κατασκηνώσεις διακοπών και ημερήσιες (Αυθίνος, 1998). Πιο ειδικά υπάρχουν 30 με 40 ξενοδοχεία - Clubs αναψυχής, που έχουν εγκαταστάσεις γυμναστηρίου, κινητικής αναψυχής (ξηράς-θάλασσας) και εγκαταστάσεις ψυχαγωγίας, 50 κρουαζιερόπλοια που συνεχώς αυξάνονται, μάλιστα το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας δημιούργησε τη Διεύθυνση Θαλάσσιου Τουρισμού στον ΕΟΤ. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων της νέας διεύθυνσης υπάγονται και δραστηριότητες με θαλάσσια αθλήματα, ψυχαγωγία, σωματική άσκηση και αναψυχή. Οι οργανωμένες παραλίες που ανήκουν σε παραθαλάσσιους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και παρέχουν θαλάσσια μέσα αναψυχής, παραλιακές εγκαταστάσεις. Πολλές φορές οι δήμοι και οι κοινότητες αξιοποιούν τοπικές ιδιαιτερότητες (κλιματολογικές, ιστορικές, γεωγραφικές, κ.λ.π), για την παροχή υπηρεσιών αναψυχής ως μέσο ανάπτυξης του τοπικού τουρισμού (π.χ. Πάρος - ιστιοσανίδα, Κιθαιρώνας- αλεξίπτωτο πλαγιάς κ.λ.π.).

Οι οργανισμοί προσφοράς αθλητικών μορφών τουρισμού παρέχουν συγκεκριμένες δραστηριότητες με πιο συνηθισμένες τον τουρισμό με ποδήλατο, το ράφτινγκ, την αναρρίχηση, την ορειβασία, το μαραθώνιο δρόμο, την ιστιοπλοΐα, το γκολφ, το κανό - καγιάκ και την υποβρύχια δραστηριότητα. Οι κατασκηνώσεις οι οποίες διακρίνονται σε κατασκηνώσεις διακοπών και ημερήσιες. Οι κατασκηνώσεις διακοπών χωρίζονται σε γενικές με δραστηριότητες στην πλειοψηφία τους αθλητικές, χωρίς να λείπουν οι κοινωνικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, σε παραδοσιακές με περισσότερο κοινωνικοψυχαγωγικό περιεχόμενο και σε εξειδικευμένες όπου διδάσκεται κάποιο σπορ. Το σύνολο των κατασκηνώσεων διακοπών στην Ελλάδα είναι 274. Σχετίζονται με υπουργεία, χριστιανικές οργανώσεις, τράπεζες, δημόσιους οργανισμούς, ιδιωτικούς επιχειρήσεις, σωματεία και προσκόπους. Οι ημερήσιες κατασκηνώσεις που λειτουργούν στην Ελλάδα, λειτουργούν ως ημερήσια προπονητικά κέντρα ή ακαδημίες εκμάθησης κάποιου σπορ. Εκτός των ιδιωτικών φορέων τελευταία το ΥΠΕΠΘ με τη συνεργασία της τοπικής αυτοδιοίκησης και πολιτιστικών συλλόγων εφαρμόζει πιλοτικά προγράμματα στα σχολεία. (Αυθίνος, 1998).

«Αθλητική δραστηριότητα στις διακοπές μπορεί να χαρακτηριστεί και το πρόγραμμα του Υφυπουργείου Νέας γενιάς και Αθλητισμού Παιδι και Θάλασσα» (Μασμανίδης, 1990, σελ. 123). Επίσης, το Υπουργείο Γεωργίας παρέχει εξοπλισμένους χώρους δασικής αναψυχής με εγκαταστάσεις για δραστηριότητες όπως: πεζοπορία, ποδήλατο, ιππασία, αναρρίχηση, ομαδικά παιχνίδια, τένις, βόλεϊ, μπάσκετ, ποδόσφαιρο, πινγκ-πονγκ, παιδικές χαρές. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο για την Ελληνική πραγματικότητα είναι ότι η Ελλάδα συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό πεζοπορικό μονοπάτι υπερσυννοριακών διαδρομών E4, που αρχίζει από τα Πυρηναία Όρη και καταλήγει στην Ελλάδα (Αυθίνος, 1998). «Η πιθανότητα για σπορ και διασκέδαση είναι πολύ σημαντικοί παράγοντες για τους πελάτες που σχηματίζουν μια γνώμη για ένα θέρετρο διακοπών και πιο συγκεκριμένα για ένα ξενοδοχείο» (Jakovlev, 1992, p.

18). Δυστυχώς στην Ελλάδα, παρ' όλο που θεωρείται τουριστική χώρα με μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης στον τομέα των αθλητικών δραστηριοτήτων στις διακοπές, η μέχρι σήμερα οργάνωση είναι ελάχιστη (Μασμανίδης, 1990).

Ακόμα στην Ελλάδα, όσον αφορά στην τουριστική ανιμασιόν τα πράγματα είναι μπερδεμένα, αφού τόσο το κράτος όσο και η ιδιωτική πρωτοβουλία δεν έχουν βρει μια κοινή γλώσσα συνεννόησης και επαφής. Έτσι, η τουριστική ανιμασιόν, που αποτελεί σήμερα ισχυρό συντελεστή τουριστικής προσέλκυσης, παραμένει αναξιοποίητη και οριοθετείται από κραυγαλέες αδυναμίες και σοβαρές αντινομίες. Ένα άλλο στοιχείο σημαντικό είναι το θέμα της εκπαίδευσης της τουριστικής ανιμασιόν η οποία για λόγους αδιαφορίας από το κράτος και από ιδιωτικές πρωτοβουλίες παραμένει πολύ πίσω σε σχέση με το εξωτερικό (έλλειψη Ελλήνων ανιματέρ, Λύτρας, 1993).

Λόγοι αναγκαιότητας τουριστικών αθλητικών δραστηριοτήτων: η επίδραση της αστικοποίησης στην ανθρώπινη συμπεριφορά (σωματική - ψυχολογική), η στροφή στον φυσιολατρικό και αθλητικό τουρισμό λόγω ενημέρωσης σε θέματα υγείας και άσκησης, η στροφή των ανθρώπων για καλύτερη ποιότητα ζωής μέσα από την ψυχαγωγία-αναψυχή (ο αθλητισμός και τα διάφορα σπορ περιπέτειας είναι τα πιο δημοφιλή είδη ψυχαγωγίας, Κώστα, 1999). Επίσης, η άναρχη οικιστική πολιτική στα αστικά κέντρα και στις βιομηχανικές περιοχές, και η έλλειψη συμμόρφωσης με βασικούς κανόνες αισθητικής, έχουν δημιουργήσει μια τάση φυγής του αστικού κυρίως πληθυσμού, έστω και πρόσκαιρα με καθαρά ψυχολογικούς λόγους προς την κατεύθυνση της κινητικής τουριστικής αναψυχής (Λύτρας, 1993). Άλλος ένας λόγος είναι η αύξηση του ελεύθερου χρόνου. Ακόμα, εκτός από τα σωματικά και ψυχολογικά κίνητρα των τουριστών που προσφεύγουν στην κινητική αναψυχή, μπορούμε να συναντήσουμε και άλλων ειδών κίνητρα. Αυτά μπορεί να είναι προσωπικά (γνωριμία, επικοινωνία, απόδραση από τον πολιτισμό και επιστροφή στη φύση), πολιτιστικά (γνωριμία με νέους τόπους, ενδιαφέρον για τέχνες, θρησκεία) και κίνητρα θέσης και γοήτρου (εκμάθηση, εκπαίδευση, αναγνώριση, Καρβαγγέλης, 1999).

Η αναψυχή ως τουριστικό προϊόν

Η ανιμασιόν και η αθλητική αναψυχή στα ξενοδοχεία πρέπει να θεωρηθεί ως ένα τουριστικό προϊόν που διαγράφει τον κύκλο του. Η προσφερόμενη από τα ξενοδοχεία αναψυχή είναι μια από τις ταξιδιωτικές εμπειρίες που ο τουρίστας αναμένει πριν από το ταξίδι του και αναπολεί μετά απ' αυτό. Γενικά τα τουριστικά προϊόντα περνούν από τέσσερις φάσεις, διανύοντας ένα χρονικό κύκλο που ονομάζεται "κύκλος ζωής του προϊόντος". Την εισαγωγική φάση, την φάση ανάπτυξης, την φάση ωρίμανσης και τη φάση πτώσης (Witt & Moutinho, 1997).

Όταν η αθλητική αναψυχή ή ανιμασιόν είναι οργανωμένη από κάποιους εμπνευσμένους ή απαιτητικούς πελάτες σε συνεργασία με ξεναγούς, όπως γινόταν παλιά, τότε η πρώτη επαφή του πελάτη με το προϊόν θεωρείται η εισαγωγή σε ένα νέο προϊόν, η συμμετοχή είναι χαμηλή και γίνεται με αρκετά προσωπικό χαρακτήρα και σε μικρές ομάδες (Λαλούμης, 1998). Σε αυτή τη φάση βρισκόταν η αθλητική αναψυχή ή αλλιώς ανιμασιόν τη δεκαετία του 1980-1990, με απαραίτητη την παρουσία των θαλασσιών σπορ, του βόλεϊ παραλίας, του τένις, της πρωινής γυμναστικής και μερικών θεατρικών παραστάσεων κυρίως για παιδιά. Χαρακτηριστικό της εισαγωγικής φάσης του προϊόντος ήταν ότι λίγα ξενοδοχεία εισήγαγαν προγράμματα και συγκεκριμένα μια κατηγορία ξενοδοχείων που ονομάστηκαν clubs και προσέλκυαν αρκετά εξειδικευμένο πελατολόγιο νέους και οικογένειες με προσανατολισμό στα σπορ (Γλυνιά & Κώστα, 2004; Δουραχαλή, Θώμογλου, Τοσουνίδης, & Μηλιαρά, 2000).

Στην επόμενη φάση, τη φάση ανάπτυξης, η αθλητική αναψυχή των ξενοδοχείων εξελίχθηκε ραγδαία με την εισοδο της αεροβικής γυμναστικής και του fitness σε δεκάδες μορφές στην καθημερινότητά μας, με την τάση για καλύτερη υγεία αλλά και για βελτίωση της εικόνας του σώματος και γενικά με την αλλαγή του τρόπου ζωής. Σ' αυτή τη φάση τα ξενοδοχεία έδωσαν μεγάλο βάρος α) στην κατασκευή εγκαταστάσεων για διάφορα αθλήματα και δραστηριότητες και στον κατά δύναμη άρτιο εξοπλισμό αυτών β) στην προώθηση του τουριστικού αθλητικού προϊόντος χρησιμοποιώντας ειδικά διαφημιστικά φυλλάδια και εκδόσεις για τις δυνατότητες άθλησης και ψυχαγωγίας, γ) στην πρόσληψη ειδικευμένου προσωπικού για κάθε τομέα εξειδίκευσης (π.χ. γυμναστές - προπονητές, ειδικοί υπαιθρίων δραστηριοτήτων, περιβαλλοντολόγοι, σκηνοθέτες, παιδαγωγοί, εικαστικοί, χορογράφοι κλπ.) καθώς και δ) στην τμηματοποίηση της αθλητικής υπηρεσίας ανάλογα με την ηλικία, την ομάδα-στόχο, αλλά και την εποχή ή τουριστική περίοδο (υψηλή ή χαμηλή περίοδο) που λαμβάνει χώρα η υπηρεσία. Τη φάση αυτή διάνυσε η ανιμασιόν την περίοδο 1990-2004 και στην ανάπτυξη της έπαιξε μεγάλο ρόλο η προετοιμασία της Ελλάδας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Την περίοδο αυτή υπήρξε ιδιαίτερο καθεστώς χρηματοδότησης σε ξενοδοχειακά συγκροτήματα για κατασκευές και δομικές βελτιώσεις σε

αθλητικές εγκαταστάσεις. Υπήρξε επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον από ειδικευμένο προσωπικό και από τους τουρίστες για τα διαφορετικά αθλήματα και την παράδοση που έχει η χώρα μας σε αυτά. Γενικά από την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας το 1998 ως και την πραγματοποίησή τους το 2004 υπήρξε ιδιαίτερη βελτίωση και κινητικότητα στα ξενοδοχεία στον τομέα της αθλητικής αναψυχής (Γλυνιά, Λύτρας, & Μάρας, 2004; Κώστα, Γλυνιά, Αντωνίου, Γούδας, & Κουθούρης, 2003).

Μετά το 2004 έως και σήμερα, η αθλητική αναψυχή στα ξενοδοχεία έχει ευρεία εξάπλωση ακόμη και στις μικρότερες μονάδες και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές, ακολουθεί μια αργή ανάπτυξη, ένα ξεκαθάρισμα πορείας από στοιχεία υπερβολής, ενώ απέκτησε ανταγωνιστικό χαρακτήρα σε σχέση με άλλες υπηρεσίες ψυχαγωγίας, όπως το διαδίκτυο, η γαστρονομία και η νυχτερινή διασκέδαση. Η φάση αυτή περιγράφεται ως φάση ωρίμανσης, όπου την πελατεία αποτελεί πλέον ο κοινός μαζικός τουρίστας, ενώ η συμμετοχή αρχίζει να μειώνεται και υπάρχει κάποια κούραση στο προϊόν όσον αφορά στην καινοτομία και την ανταπόκριση των πελατών. Είναι χαρακτηριστικό ότι όλες οι υπηρεσίες αναψυχής προσφέρονται πλέον δωρεάν ή με ελάχιστο αντίτιμο. Σήμερα οι ξενοδοχειακές εταιρείες προσπαθούν να διατηρήσουν την αναγνωσιμότητα τους όσον αφορά στο ρόλο που έπαιξαν στην δημιουργία του ρεύματος της αθλητικής αναψυχής και στην παράδοση που εξακολουθούν να έχουν σε αυτό. Ορισμένα ξενοδοχεία δε, συνεχίζουν να προωθούν την άλλοτε πρωτοπορία τους στην αναψυχή στο παιδικό τμήμα, προσβλέποντας στην επιστρεφόμενη πελατεία των ενηλίκων πλέον παιδιών που έζησαν τις διακοπές τους στις προηγούμενες δεκαετίες εκεί (Κώστα, και συν. 2003).

Όπως με κάθε προϊόν, στο μέλλον η ανιμασιόν στα ξενοδοχεία θα περάσει και σε φάση πώσης όπου η απόδοση από τη συμμετοχή θα είναι ελάχιστη ή μηδενική και η ίδια η υπηρεσία θα καταλήξει μη ποιοτική ή ασύμφορη. Παρόλα αυτά η ζήτηση θα είναι υπαρκτή, καθώς οι οικογένειες θα έχουν πάντα ανάγκη για τη φύλαξη και φροντίδα των παιδιών με δημιουργική αθλητική απασχόληση, και οι εγκαταστάσεις (πισίνες, γήπεδα, γυμναστήρια, θέατρα) θα βελτιώνονται. «Όσο η τεχνολογία θα αναπτύσσεται, τόσο περισσότερες πιθανότητες θα δημιουργούνται για την ανάπτυξη νέων αθλητικών δραστηριοτήτων. Αυτές μπορεί να είναι εντελώς νέες ή συνδυασμοί υπαρχουσών. Για παράδειγμα, έχει ήδη παραχθεί το ταχύτερο υδροποδήλατο: το υπάμενο ψάρι II (Flying Fish II) που αναπτύσσει ταχύτητα 12 - 13 μιλίων την ώρα. Επίσης, έχει κατασκευαστεί σκέιτμπορντ με πανί που θυμίζει γουιντσέρφινγκ στη στεριά» (Αυθίνος, 1998, σελ. 287) και ειδικά τραπέζια "T-ball" για μια νέα μορφή βόλεϊ μπωλ που παίζεται όπως το πικ - πογκ (Γκιουζέλης, 2007). Ακόμα η ανάπτυξη της τεχνολογίας των αθλητικών εξοπλισμών και των υφασμάτων (μαγιό, φόρμες, αδιάβροχα) θα κάνει προσιτή την εκπαίδευση διαφορετικών και επικίνδυνων δραστηριοτήτων κινητικής αναψυχής.

Από την άλλη πλευρά η κόπωση που μπορεί να επέλθει από τους γρήγορους ρυθμούς της σύγχρονης κινητικής αναψυχής, είναι πιθανό να επαναφέρει απλά ρετρό σπορ, όπως την παρατήρηση της φύσης, το ψάρεμα, τη βαρκάδα και τους περιπάτους στην ηρεμία της παραλίας. Οι εταιρείες τότε θα πρέπει να στοχεύσουν σε μια νέα παραγωγικότητα, να επαναπροσδιορίσουν το προϊόν τους, ανεβάζοντας την ποιότητα και την τιμή του και προσαρμόζοντας το στα νέα δεδομένα.

Επιπτώσεις της τουριστικής αθλητικής αναψυχής

Όσον αφορά στις επιπτώσεις του αθλητικού τουρισμού αυτές είναι στην: υγεία, περιβάλλον, οικονομία, κοινωνία και κουλτούρα. Εκείνο που θα πρέπει να προσέξει ο άνθρωπος στο μέλλον και ειδικότερα στην τουριστική αθλητική αναψυχή, είναι η αυξανόμενη καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος που στη συγκεκριμένη περίπτωση κάνει κακό και στο ζωικό αλλά και στο φυτικό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα «καταστρέφουμε με μανία το φυσικό περιβάλλον, καίμε τα δάση μας, σπαταλάμε τα νερά μας, διασκορπίζουμε στους πέντε ανέμους τα φυσικά αποθέματα της γης μας» (Πολυκράτης & Βασιλόπουλος, 1995, σελ. 26). «Πόσοι δυστυχώς δεν είναι εκείνοι οι ορειβάτες και πεζοπόροι, που διασχίζοντας τα Ελληνικά βουνά, αγνοούν τα πάντα για τη φύση τους, για τη χλωρίδα και την πανίδα τους; Και αυτό σε μια εποχή που η χωρίς όρια ανάπτυξη και η ανηθικότητα του ανθρώπινου είδους, απέναντι στους συγκατοίκους του, σ' αυτόν τον πλανήτη, τα ζώα και τα πουλιά, έχουν ξεπεράσει κάθε προηγούμενο, αγγίζοντας τα όρια της οικολογικής καταστροφής» (Τσίππρας, 1992, σελ 27). «Κάποιος που επισκέπτεται την Ελλάδα για πρώτη φορά νομίζει ότι αυτή η χώρα είναι ο παράδεισος της Ευρώπης: 10 εθνικοί δρυμοί, 19 αισθητικά δάση και 12 υγροβιότοποι. Στην πραγματικότητα όμως τίποτα δεν προστατεύεται και όλα αυτά, παραμένοντας στα χαρτιά, δεν αποτελούν παρά το 0,53% του συνόλου του Ελληνικού εδάφους. Δηλαδή σχεδόν τίποτα, όταν σε άλλες χώρες, το ελάχιστο ποσοστό είναι 3% και άνω φυσικά, κάτω από καθεστώς αυστηρής φύλαξης» (Τσίππρας, 1992, σελ. 40).

Ακόμα, η οικολογική καταστροφή γίνεται μεγαλύτερη αν σκεφτούμε πως η Ελλάδα πριν μια μόλις εικοσαετία αριθμούσε 2 -3 χιονοδρομικά κέντρα. Σήμερα ο διψήφιος αριθμός που διαμορφώθηκε,

συνεχώς αυξάνεται και θα αυξηθεί και στο μέλλον αφού δεκάδες δήμοι και ορεινές κοινότητες, προσβλέπουν στην ανάπτυξη της χιονοδρομίας, σαν διέξοδο στα αναπτυξιακά αδιέξοδα. Αυτό απαιτεί αποψιλώσεις δασών, διανοίξεις δρόμων, εγκαταστάσεις, ενόχληση άγριας πανίδας και χλωρίδας, μόλυνση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, αλλά και άλλες επιπτώσεις σε άλλους τομείς όπως γεωργία - κτηνοτροφία. Επίσης αυτό το φαινόμενο έχει και αρνητικές επιπτώσεις και στους τοπικούς πληθυσμούς, αφού αυτά τα μοντέλα κατασκευής που προωθεί το Ελληνικό κράτος ανήκουν σε παλαιότερα μοντέλα χιονοδρομικών κέντρων της Ευρώπης τα οποία με την πάροδο των χρόνων εγκαταλείφθηκαν για οικονομικούς και περιβαλλοντικούς λόγους. Είναι ειλικρινά κρίμα λοιπόν να ζούμε στην πιο ορεινή χώρα της Ευρώπης (το 55.2% του εθνικού μας εδάφους ξεπερνά τα 800 μ. σε υψόμετρο) και «να κάνουμε στα βουνά μας, ότι κάναμε στη νησιωτική Ελλάδα, ότι κάναμε στις θάλασσες που μολύναμε, στις παραλίες που τοιμεντοποιήσαμε στα ακρογιάλια που σκουπιδιοποιήσαμε» (Τσίππρας, 1993, σελ. 183).

Σχόλια και συζήτηση

Λόγω της επιτάχυνσης της τουριστικής ανάπτυξης που συντελείται τα τελευταία χρόνια και λόγω και της μελλοντικής πρόβλεψης ότι η ανάπτυξη θα εξακολουθήσει και θα συνεχιστεί για τα επόμενα 15 - 20 χρόνια, λόγω της τεχνολογικής ανάπτυξης, την αύξηση των κοινωνικο - ψυχολογικών επιβαρύνσεων που θα δέχεται ο άνθρωπος, λόγω της βιομηχανικής ανάπτυξης και της ανόδου του μορφωτικού και πολιτιστικού επιπέδου, ο τουρισμός πήρε τις διαστάσεις ενός σημαντικού κοινωνικού φαινομένου (Λύτρας, 1993). Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη διακοπών με αθλητικό περιεχόμενο αφού ο άνθρωπος σήμερα δίνει μεγάλη σημασία στο σώμα, στην υγεία και στην δραστηριότητα. Έτσι αναμένεται ο αθλητικός τουρισμός να αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο στο άμεσο μέλλον είτε στις διακοπές είτε σε ταξίδια για επαγγελματικούς λόγους. Όπως φάνηκε και από τον κύκλο του τουριστικού προϊόντος, η ποικιλία των αναψυχικών αθλητικών δραστηριοτήτων, που δεν απαιτούν μεγάλη ένταση και ο μαζικός χαρακτήρας των ατόμων που θα συμμετέχουν σε αυτές, θα είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της επιρροής του αθλητισμού πάνω στον τουρισμό. Καινούργιες μορφές αθλητικής δραστηριότητας θα επινοηθούν που θα τις συνθέτουν οι ήδη υπάρχουσες και θα διευρυνθούν οι τουριστικές εμπειρίες με την αύξηση νέων προορισμών στην Ανατολική Ευρώπη, Λατινική Αμερική, Αφρική και Ασία. Ευέλκτες σε διάρκεια διακοπές από μεσήλικες και μεγάλους σε ηλικία ανθρώπους οι οποίοι όμως θα είναι πιο δραστήριοι και ενεργητικοί από παλαιότερες γενιές θα κάνουν την εμφάνισή τους στα επόμενα χρόνια. (Standeven & De Knop, 1999).

Στην Ελλάδα επιτακτική είναι η ανάγκη να συμπεριφερθούμε όπως και στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για να μπορέσουμε να ακολουθήσουμε και να προσεγγίσουμε με σωστά βήματα αυτό το παγκόσμιο κοινωνικό φαινόμενο. Η ώρα του Κράτους στον τουρισμό έχει έρθει και πρέπει να δώσει λύσεις σε καίρια ζητήματα (π.χ. το νομικό πλαίσιο που διέπει την τουριστική ανιμασιόν, εκπαίδευση ανιματέρ, κατασκευή τουριστικών αναψυχικών αθλητικών εγκαταστάσεων κ.λ.π.). Το εξειδικευμένο Ελληνικό προσωπικό το οποίο θα παίξει σωστά το ρόλο του οικοδεσπότη και θα μεσολαβήσει με τον καλύτερο τρόπο για την προώθηση του Ελληνικού Πολιτισμού και της Ελληνικής φιλοξενίας, ημέρες μάλιστα της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας και της Ελλάδας του 2004, μας οδηγεί προς μια τέτοια κατεύθυνση. Η Ελλάδα λοιπόν βρίσκεται σε υποανάπτυκτο στάδιο όσον αφορά τον αναψυχικό τουρισμό. Αν ο Ελληνικός τουρισμός δεν αναπτύξει και άλλες μορφές, θα αρχίσει να υποβαθμίζεται και να χάνει σε δημοτικότητα και σε χρήμα. Άλλωστε η ραγδαία ανάπτυξη των αθλητικών δραστηριοτήτων αναψυχής που γίνεται τον τελευταίο καιρό στη χώρα μας, επιβάλλει μια οργανωμένη κίνηση ανάπτυξης και συνεργασίας προς τον αναψυχικό τουρισμό από πλευράς κράτους και ιδιωτικών φορέων.

Η έκταση των διακοπών είναι μια νέα πραγματικότητα, ο χρόνος που θα αφιερώνεται σε αυτές θα πολλαπλασιαστεί και οι διακοπές θα γίνουν αναπόσπαστο μέρος της ζωής μας, μια και ο ελεύθερος χρόνος έχει αυξηθεί, και οι πολίτες θα επιχειρούν να τον εκμεταλλευτούν τουριστικά. Έτσι ο τουρισμός και ο αθλητισμός σαν διέξοδοι της σύγχρονης διαβίωσης θα παίξουν σημαντικό ρόλο στη σωματική και ψυχολογική κατάσταση των ατόμων στη σύγχρονη πραγματικότητα. Η εξειδίκευση θα πάρει τη θέση του γενικού και σ' αυτόν τον τομέα αφού θα προέχει ο ατομικισμός και το σύγχρονο τουριστικό στυλ. Για όλους αυτούς τους λόγους θα πρέπει ο σχεδιασμός του τουρισμού της αναψυχής και του αθλητισμού να γίνεται με μεγαλύτερη επιστημονική μελέτη και με ιδιαίτερη έμφαση στον προσδιορισμό μελλοντικών τάσεων με βάση τους τομείς της κοινωνιολογίας και του προγραμματισμού, προσέχοντας πάντα τον ευαίσθητο τομέα της οικολογίας. Έτσι, ο αθλητισμός και ο τουρισμός αν και εκκινούν από διαφορετική αφετηρία κατατείνουν και οι δύο στη βελτίωση της ποιότητας διαβίωσης του ανθρώπου

οδηγώντας τον στην *κοινωνία της αναψυχής* (Λύτρας, 1993). Αν ακόμα κατανοήσουμε ότι «η αθλητική αναψυχή είναι μια διαδικασία, στην οποία τα αποτελέσματα δρουν σαν αιτία για να παραχθούν και άλλα ομοειδή αποτελέσματα» (Λαλούμης, 1997, σελ. 144), με θετικές συνέπειες στον άνθρωπο, τότε θα έχουμε κάνει ένα μεγάλο βήμα για την καλύτερη ποιότητα της ζωής μας. Έτσι ο Ελληνικός τουρισμός συσχετιζόμενος με την αναψυχή και τον αθλητισμό θα πρέπει να προχωρήσει σε νέες μορφές τουριστικής ανάπτυξης, με κύριους στόχους την αποκόμιση μεγαλύτερων συναλλαγματικών ωφελημάτων, τη δυνατότητα αντιμετώπισης του ισχυρού διεθνούς ανταγωνισμού, τη στροφή σε μορφές που δε ρυπαίνουν το περιβάλλον, την προσπάθεια παροχής υπηρεσιών για την κάλυψη των αναγκών της μη τυποποιημένης σύγχρονης τουριστικής ζήτησης, την προσπάθεια αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου με βάση τις σύγχρονες κοινωνικές και ψυχολογικές ανάγκες και τέλος, τον εκσυγχρονισμό και την κάλυψη των νέων απαιτήσεων του κοινού (Δροσοπούλου, 1989).

Πρακτικές εφαρμογές και προτάσεις

Με την παρούσα μελέτη αποσαφηνίζεται πλήρως η στενή σχέση του τουρισμού της αναψυχής και των σπορ. Ακόμα, καθορίζεται η άμεση εξάρτηση του αθλητικού τουρισμού τόσο από τον τόπο όσο και από τον χρόνο στον οποίο λαμβάνει χώρα, καθώς επίσης και από τα παγκόσμια τουριστικά δεδομένα της σημερινής εποχής. Αυτό έχει ως πρακτική εφαρμογή τα άτομα που ασχολούνται με τους συγκεκριμένους τομείς και αντικείμενα να αντιληφθούν τη σχέση που έχει ο τουρισμός, η αναψυχή και τα σπορ και να προβούν σε κατάλληλες ενέργειες.

Συνεπώς είναι απαραίτητο και προτείνεται στο μέλλον να δημιουργηθεί ένας πανελλαδικός χάρτης αθλητικού τουρισμού, για το τι μπορεί και τι θα έπρεπε να κάνει ένας τουρίστας σε κάθε τουριστικό προορισμό και μάλιστα ανά εποχή. Ακόμη, θα πρέπει να υπάρξει διοίκηση ολικής ποιότητας στις υπηρεσίες αθλητικού τουρισμού. Επιπλέον, να υπάρχει παρακολούθηση των τάσεων στον τομέα του αθλητικού τουρισμού. Τέλος, προτείνεται να δημιουργηθούν νέες δραστηριότητες. Σε ένα διεθνές συνέδριο τουρισμού στις ΗΠΑ, ο John Crompton, είπε: «Η πρόκληση πλέον στον τουρισμό είναι να δημιουργούμε το κατάλληλο ψυχολογικό περιβάλλον αντί να παιδεύομαστε με τεχνικά ζητήματα» (Otto & Richie, 1996, p. 165). Στην Ελλάδα το ψυχολογικό περιβάλλον είναι εξασφαλισμένο λόγω της ιδιοσυγκρασίας του λαού, της φιλοξενίας και του κλίματος. Εκείνο που μένει για την επιτυχία στον τομέα του αθλητικού τουρισμού, είναι η συνεργασία, η ένταξη σε δίκτυα και συνεταιρισμούς, και η απλοποίηση της γραφειοκρατίας ώστε να ολοκληρώνονται τα τεχνικά ζητήματα.

Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Αρχικά, πρέπει να εκπονηθούν έρευνες για το προφίλ και τις δραστηριότητες των αθλητικών τουριστών στην Ελλάδα όπως αυτή των Paradimitriou και Gibson (2008). Επιπλέον θα πρέπει να γίνουν έρευνες για τον προσδιορισμό των επιθυμιών και των παραπόνων των αθλητικών τουριστών της χώρας μας, καθώς και για την εκπαίδευση αυτών. Στη συνέχεια θα μπορούσαν όλα αυτά τα αποτελέσματα να συγκριθούν με αυτά άλλων ανταγωνιστικών χωρών.

Επιπλέον, θα πρέπει να εκπονηθούν μελέτες και έρευνες ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού "κατά περίπτωση" σε ενδεδειγμένες περιοχές της χώρας μας (νησιά - ορεινοί όγκοι) τόσο σχετικές με τις δραστηριότητες αυτές καθαυτές όσο και για τις περιοχές στις οποίες αυτές λαμβάνουν χώρα όπως π.χ. για την κεντροδυτική Μακεδονία (Vasiliadis & Kobotis, 1998). Αρχικά στις έρευνες θα πρέπει να καταγραφούν στοιχεία και δεδομένα και αργότερα αυτά να αξιολογηθούν σε σχέση με προτεινόμενα μοντέλα ανάπτυξης, πάντα σε σχέση με το χώρο και το χρόνο. Κατά αυτόν τον τρόπο θα οριοθετηθεί η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων ανά περιοχή, αλλά και θα προσδιορισθούν οι δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού και κατά επέκταση του αθλητικού τουρισμού σε σχέση με τη φέρουσα ικανότητα της κάθε περιοχής.

Έτσι, στο μέλλον θα δοθεί η ευκαιρία της διαμόρφωσης μιας αντικειμενικής εικόνας συνολικά για όλες τις περιοχές της χώρας μας. Κατά αυτόν τον τρόπο θα υπάρξει μία ορθολογική προσέγγιση για την εξέλιξη των υποανάπτυκτων περιοχών, αλλά και μία βαθμιαία *συγκράτηση* των ήδη ανεπτυγμένων. Συνεπώς θα διασφαλιστεί η ομοιόμορφη και ισορροπημένη ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού.

Επίλογος

Στις μέρες μας σε όλα όσα έχουν αναφερθεί πρέπει να συνυπολογιστεί η αύξηση του κόστους ζωής

καθώς και η οικονομική ύφεση, κυρίως τα έτη 2008-2009, που δημιουργεί αλλαγές στη χρήση του ελεύθερου χρόνου στις δυτικές κοινωνίες. Επιπροσθέτως λόγω της ύφεσης αυτής και των επιπτώσεών της στην εργασία, μερικές φορές ο ελεύθερος χρόνος γίνεται ανεπιθύμητος και υποχρεωτικός, για εργαζόμενους οι οποίοι έχουν αναγκαστεί να οδηγηθούν σε υποχρεωτικές άδειες και οικονομικές περικοπές. Υπάρχει λοιπόν μια σχετική αποδοχή στο θέμα της αύξησης του ελεύθερου χρόνου και της αναγκαιότητας των διακοπών.

Οι ατομικές δαπάνες για τον τουρισμό παγκοσμίως παρουσιάζουν κάμψη. Επομένως και η τουριστική αθλητική δαπάνη θα παραμένει μειωμένη ή στάσιμη για μεγάλες ομάδες πληθυσμού μέχρι να έρθει η στιγμή της οικονομικής ανάκαμψης. Έτσι επιβεβαιώνεται και η θεωρία που αναφέρεται στη βιβλιογραφία για το εύθραυστο των δύο θεσμών, όπου σύμφωνα με τον Αυθίνο (1998) και τον Λύτρα (1991) ο αθλητισμός και ο τουρισμός, ως στενά συνδεδεμένες έννοιες, επηρεάζονται ταυτόχρονα από τα πολιτικά και οικονομικά δεδομένα κάθε εποχής. Αυτό σημαίνει ότι μόλις παρέλθει η κρίση, τόσο ο τουρισμός όσο και ο αθλητικός τουρισμός θα ανακάμψει και θα επανέλθει η ζήτηση για εμπειρίες στον ελεύθερο χρόνο, ποιότητα ζωής και αναψυχή.

Σημασία για την Ποιότητα Ζωής

Μελλοντικά όπως φαίνεται ο ελεύθερος χρόνος θα αυξηθεί με αποτέλεσμα την ταυτόχρονη επέκταση των διακοπών. Οι πολίτες θα επιχειρήσουν να εκμεταλλευτούν αυτή τη συγκυρία και θα προσπαθήσουν να την αξιοποιήσουν εποικοδομητικά με κατεύθυνση το τουριστικό προϊόν. Η αθλητική αναψυχή είναι η ζητούμενη εμπειρία διακοπών από τους περισσότερους και αυτό συστήνουν και οι θεράποντες ιατροί για την αρρώστια της εποχής, το άγχος. Έτσι ο τουρισμός και ο αθλητισμός σαν διέξοδο της σύγχρονης διαβίωσης θα παίξουν σημαντικό ρόλο στη σωματική και ψυχολογική κατάσταση των ατόμων στη σύγχρονη πραγματικότητα και κατά συνέπεια θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής του πολίτη.

Βιβλιογραφία:

- Αυθίνος, Γ. (1998). *Άσκηση - Άθληση Κινητική Αναψυχή*. Αθήνα: Press Line.
- Γκιουζέλης, Χ. (2007). Παρουσίαση T- Ball. *Περίληψεις από το 14ο Διεθνές Συνέδριο Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού*: Κομοτηνή.
- Γλυνιά, Ε., & Κώστα, Γ. (2004). Η απασχόληση στον τομέα της ξενοδοχειακής animation στην Ελλάδα. *Περιοδικό Διοίκησης Αθλητισμού και Αναψυχής*, 1 (2), 25-36.
- Γλυνιά, Ε., Λύτρας, Π., & Μάρας, Δ. (2004). *Ανιμασιόν. Ψυχαγωγία και Άθληση στον Τουρισμό*. Αθήνα: Interbooks.
- Clawson, M. (1975). *Forests for whom and for what*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Club Med (1998). *Ready to be G.O.* Paris: ORC.
- Δουραχαλή, Ε., Θώμογλου, Γ., Τσοσουνίδης, Α., & Μηλιαρά, Κ. (2000). Το αθλητικό animation στα ξενοδοχεία της Κρήτης. *Άθληση και Κοινωνία*, 25. Πρακτικά 8ου Διεθνούς Συνεδρίου Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Κομοτηνή.
- Δροσοπούλου, Σ. (1989). *Αγροτο-τουριστικοί συνεργισμοί*. Αθήνα: Interbooks.
- Jakovlev, Z. (1992). *Soft Animation in Hotels*. Trigon Agency Remarc L.L.C.N.Y.
- Καραβαγγέλης, Ε. (1999). *Θεμελιακός κανόνας και Μεθοδολογία της Ψυχαγωγίας - Animation Εμπειρίες από τον χώρο των Τ.Ε.Ι.*. Εισηγήσεις ημερίδας με θέμα " Hotel Animation" - Άθληση & Ψυχαγωγία Πελατών Ξενοδοχείων στην Ελλάδα, Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Κώστα, Γ. (1999). *Αναψυχή - Τουρισμός - Μάνατζμεντ*. Σημειώσεις από το μάθημα: Υπαιθριες Αθλητικές Δραστηριότητες, Τ.Ε.Φ.Α.Α., Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ιδίου.
- Κώστα, Γ., Γλυνιά, Ε., Αντωνίου, Π., Γούδας, Μ. & Κουθούρης, Χ. (2003). Εκτίμηση της Ποιότητας Υπηρεσιών Άθλησης και Ψυχαγωγίας σε Ξενοδοχεία Διακοπών. *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό*, 1, 8-18. http://www.hape.gr/emag/Vol1_1/hape03.pdf
- Λαλούμης, Δ. (1997). *Ψυχαγωγία & Άθληση Πελατών Ξενοδοχείων*. Αθήνα: Έλλην.
- Λύτρας, Π. (1991). *Η κοινωνία της Αναψυχής*. Αθήνα: Interbooks.
- Λύτρας, Π. (1993). *Τουριστική Ψυχολογία*. Αθήνα: Interbooks.
- McIntosh, R. & Goeldner, C. (1990). *Tourism principles, practices, philosophies*. Canada : Therese A. Zak.
- Μασμανίδης, Θ. (1990). *Σημειώσεις Μαζικού Λαϊκού Αθλητισμού*. Θεσσαλονίκη: Υπηρεσία Δημοσιευμάτων.

- Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Λεξικό της νέας Ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο λεξικολογίας Ε.Π.Ε.
- Otto, J. & Richie, B. J. (1996). The service experience in Tourism. *Tourism Management*, 17(3), 165-174.
- Oxford (1995). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. U.K: Oxford University Press
- Papadimitriou, D. & Gibson, H. (2008). Benefits sought and realized by active mountain sport tourists in Epirus, Greece: Pre - and post - trip analysis. *Journal of Sport & Tourism*, 13(1), 37-60.
- Πολυκράτης, Γ. & Βασιλόπουλος, Σ. (1995). *Εγκύκλιον Ορειβασίας*. Αθήνα: Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Αχαρνών.
- Standeven, J. & De Knop, P. (1999). *Sport Tourism*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Τσιππρας, Κ. (1992). *Στα Ελληνικά Βουνά*. Αθήνα : Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνη.
- Τσιππρας, Κ. (1993). *Στα Ελληνικά Βουνά*. Αθήνα : Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνη.
- Totti, G. (1982). *Ο ελεύθερος χρόνος, Il tempo libero*. Αθήνα: Εκδόσεις ΜΝΗΜΗ.
- Vasiliadis, Ch. A. & Kobotis, A. (1999). Spatial analysis - an application of nearest neighbour analysis to tourism locations in Macedonia. *Tourism Management*, 20, 141-148.
- Witt, S., & Mutinho, L. (1997). *Tourism Marketing and Management Handbook - Student Edition*. UK: Prentice Hall.

